

safejournalists.net

Indeks sigurnosti novinara Zapadnog Balkana

Bosna i Hercegovina 2020 – Narativni izvještaj

SADRŽAJ

PRAVNO I ORGANIZACIJSKO OKRUŽENJE

6

PREVENCIJA

16

PROCES

23

STVARNA SIGURNOST

30

Uvod

Indeks sigurnosti novinara Zapadnog Balkana (WB-JSI) je istraživački utemeljen alat dizajniran sa ciljem da izmjeri i prati promjene u odgovarajućem društvenom i političkom okruženju zemalja Zapadnog Balkana, koje imaju direktan i indirektan utjecaj na sigurnost novinara i medijskih aktera prilikom obavljanja svog posla. Indeks sigurnosti novinara Zapadnog Balkana se primarno oslanja na istraživačke dokaze koje su prikupili i analizirali partneri u platformi [SafeJournalists.net](https://www.safejournalists.net) u skladu sa rigoroznom istraživačkom procedurom. Prikupljeni podaci o različitim dimenzijama kompleksnog koncepta „sigurnosti novinara“ kvantifikovani su i grupisani u kompozitni indikator Indeks sigurnosti novinara, kako bi se pratile promjene u sedam država Zapadnog Balkana tokom vremena. Na osnovu istraživačkog materijala, devet članova Savjetodavnog panela iz svake od zemalja¹ procjenjuje situaciju i dodjeljuje bodove za svaki od 19 indikatora u okviru sljedećih dimenzija:

- (1) **Pravno i organizacijsko okruženje** – postojanje i primjena zakonskih garancija relevantnih za sigurnost novinara;
- (2) **Prevenција** – postojanje i primjena različitih preventivnih mjera koje imaju direktan utjecaj na zaštitu i sigurnost novinara;
- (3) **Proces** – postupanje državnih institucija i javnih zvaničnika prema novinarima i efikasnost krivičnog i građanskopravnog sistema koji se odnosi na istrage prijetnji i nasilja nad novinarima;
- (4) **Stvarna sigurnost** – incidenti i slučajevi raznih oblika prijetnji i djela nasilja nad novinarima i medijima.

WB-JSI su zajednički razvili istraživači iz Instituta RESIS² iz Skoplja i partneri sa platforme [Safejournalists.net](https://www.safejournalists.net): Nezavisno udruženje novinara Srbije, Udruženje/Udruga BH novinari, Sindikat medija Crne Gore, Udruženje novinara Makedonije, Udruženje novinara Kosova, Hrvatsko novinarsko društvo i nezavisni istraživač iz Albanije³. Kao takav, Indeks je

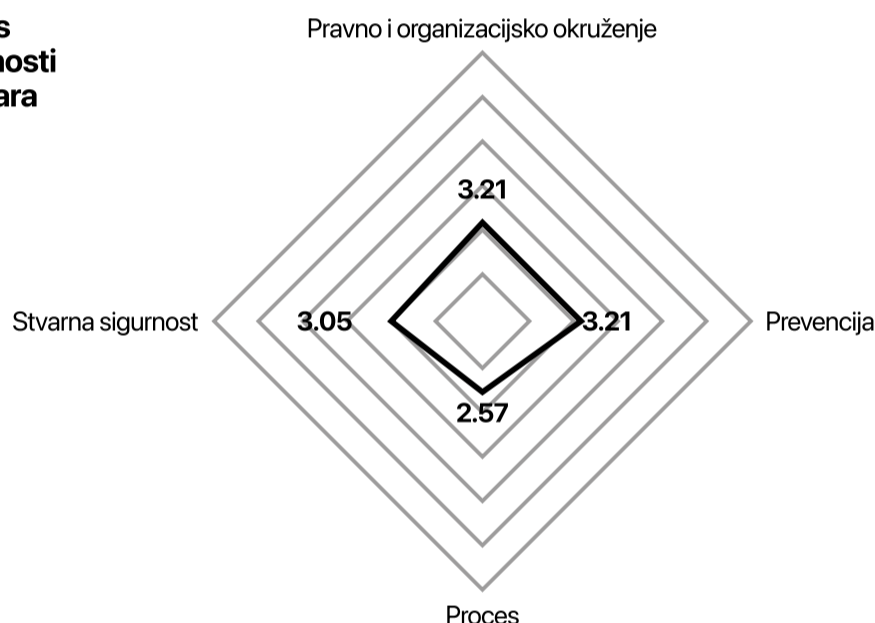
1 U BiH Savjetodavni panel činili su: Dejan Lučka, Milkica Milojević, Aida Štilić, Enes Osmančević, Anida Sokol, Jesenko Krehić, Faruk Kajtaž, Siniša Vukelić i Zinaida Đelilović
2 Istraživači Instituta RESIS (www.resis.mk), Snežana Trpevska, Igor Micevski i Ljubinka Popovska Toševa razvili su konceptualni okvir za Indeks i model njegovog agregiranja, ponderisanja i izračunavanja.
3 Blerjana Bino, nezavisna istraživačica iz Albanije za platformu [Safejournalists.net](https://www.safejournalists.net)

rezultat zajedničkog napora platforme [Safejournalists.net](https://safejournalists.net) i pokriva sva specifična pitanja koja su lokalni partneri identificirali kao relevantna za njihovu zemlju.

Ovaj izvještaj se odnosi na stanje u Bosni i Hercegovini u 2020. godini, koja je određena kao prva (pilot) godina za izradu konceptualnog okvira i metodologije za bodovanje, agregiranje i izračunavanje Indeksa. U narednim godinama, poboljšanje ili pogoršanje situacije u svim zemljama mjerit će se uzimajući u obzir procjenu za 2020. godinu kao referentnu. Više detalja o teoretskom okviru i postupku izrade i proračuna Indeksa sigurnosti novinara Zapadnog Balkana i sve izvještaje zemalja možete pronaći na: <https://safejournalists.net/safety-index/>.

— SAŽETAK

**Indeks
sigurnosti
novinara
3.00**

I. PRAVNO I ORGANIZACIJSKO OKRUŽENJE

- Iako su zakoni generalno dobri, neujednačena sudska praksa često dovodi do zloupotreba, a broj tužbi za klevetu političara i drugih zvaničnika protiv medija i dalje je veoma veliki. U julu 2020. bilo je 289 aktivnih tužbi za klevetu. Novinari tužbe za klevetu uglavnom doživljavaju kao pritisak na njihov rad i smatraju da su određene sudske odluke politički motivirane.
- Uprkos tome što je zaštita novinarskih izvora zajamčena zakonom, pojedini političari i predstavnici pravosuđa često vrše pritiske na novinare koji rade na temama o korupciji da otkriju svoje izvore. Ipak, 2020. nije bilo sankcija za novinare koji su odbili otkriti identitet izvora, niti sudske odluke da to moraju učiniti.
- Vlasti su u 2020. pokušale posebnim uredbama ograničiti pravo na slobodu izražavanja novinarima i građanima

sa obrazloženjem da sprečavaju širenje panike tokom pandemije; u posljednje vrijeme zabilježeno je nekoliko slučajeva SLAPP tužbi sa izuzetno visokim odštetama

- Ne postoje licence za novinare i nije bilo pokušaja da se novinarima uskrati pravo da izvještavaju zbog nemanja važeće akreditacije. Novinari su slobodni da se udružuju u sindikate, ali smatraju da su postojeći sindikati većinom pod utjecajem politike i/ili vlasnika medija. U BiH ne postoji sindikat koji bi okupljao isključivo novinare i borio se za njihova prava.
- Novinari većinom nemaju ugovore o radu na neodređeno vrijeme i imaju ispodprosječne plaće, radna prava se često poštuju samo „na papiru“, a u 2020. mnogi su se suočili sa gubitkom posla i smanjenjem plaća. Ne postoje kolektivni ugovori, a sindikati u privatnim medijima djeluju uglavnom u interesu vlasnika medija.

II. PREVENCIJA

- U okviru institucija ne postoje posebni mehanizmi i brze i efikasne zaštitne mjere usmjerene na sigurnost novinara, osim redovne procedure prijavljivanja policijskim organima. Tokom 2020. je zabilježen veliki broj prijetnji i zastrašivanja. Policija uglavnom brzo reaguje na prijavljene slučajeve, ali problem nastaje kada slučajevi dođu do tužilaca, odnosno do sudova. Prijetnje upućene putem društvenih mreža se rijetko sankcioniraju.
- U skladu sa zakonom novinari/ke mogu dobiti policijsku zaštitu ukoliko nadležne institucije procijene da je to neophodno, ali su takvi slučajevi rijetki.
- U slučajevima rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije, novinarke imaju na raspolaganju više organizacija kojima se mogu obratiti, ali i dalje se najčešće za pomoć obraćaju nevladinim udruženjima
- Političari i državne institucije rijetko osuđuju napade na novinare, a mnogo češće su u ulozi onih koji napadaju i nastoje ograničiti slobodu medija.
- Iako nemaju zvanično usvojene smjernice za rad sa novinarima, pripadnici policije dobro su upoznati sa pravima novinara/ki, a novinari većinom ocjenjuju pozitivno saradnju sa policijom. U 2020. nije bilo nezakonitog pritvaranja novinara, a prijavljena su dva slučaja grubog postupanja policije prema novinarima i novinarskim ekipama.

III. PROCES

- Ne postoje posebni istražni timovi za slučajeve napada na novinare, a sami novinari nisu zadovoljni efikasnošću provođenja istraga.

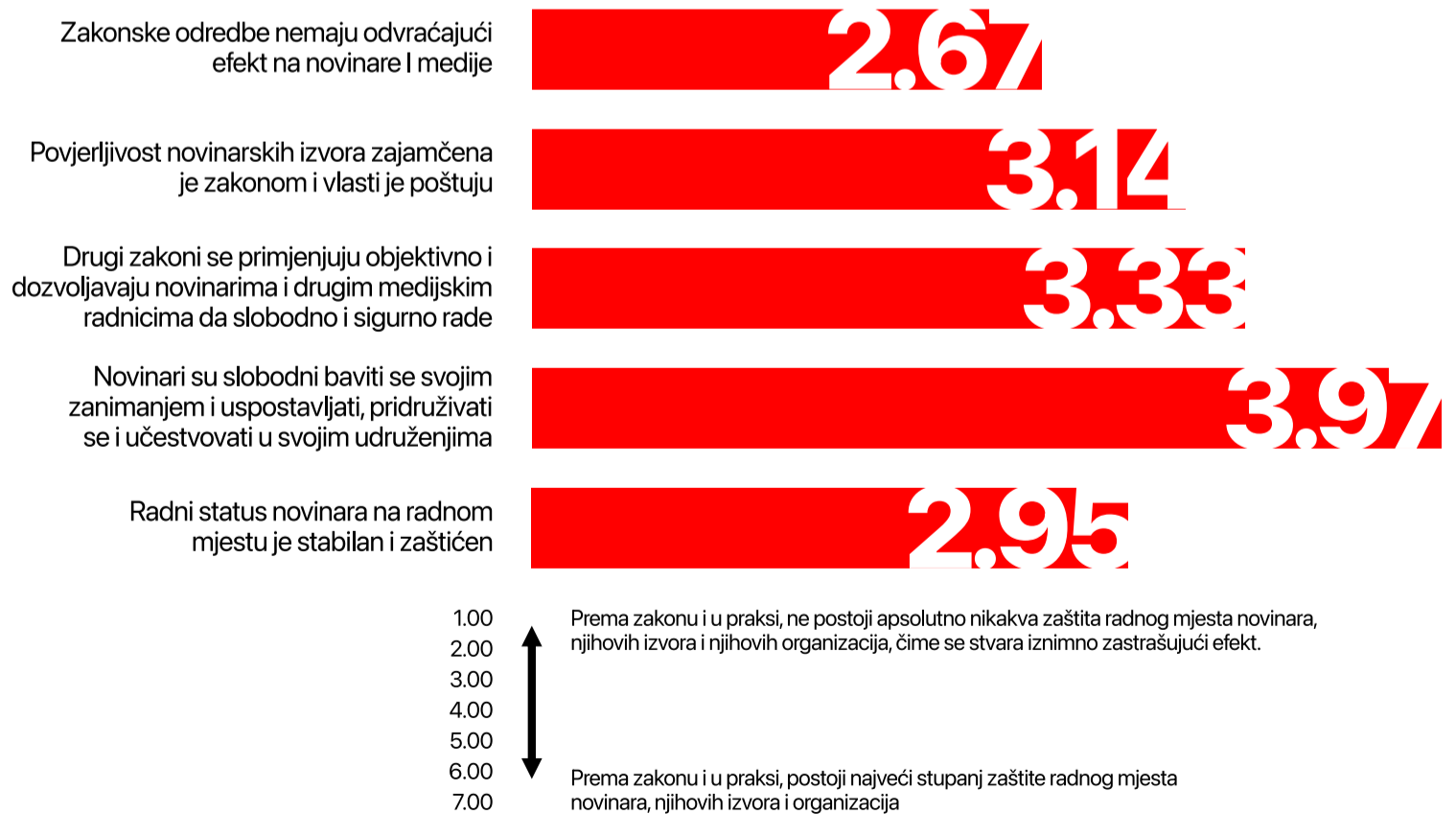
- Istrage fizičkih napada na novinare često su dugotrajne i neefikasne, a u pojedinim slučajevima istrage su obustavljane uprkos dokazima o napadu. Istražni organi uglavnom se ne bave motivima i otkrivanjem eventualnih nalogodavaca napada.
- Online uznemiravanje nije prepoznato u krivičnim zakonima u BiH, što znatno otežava procesuiranje i sankcionisanje ovakvih slučajeva.
- Institucije, posebno tužilaštva i sudovi, generalno su netransparentni i veoma šturi u davanju informacija o pojedinim slučajevima napada, a komunikacijska strategija prema novinarima i građanima ne postoji.
- U okviru policijskih i pravosudnih institucija ne vode se posebne statistike o napadima na novinare. Instrukcija VSTV-a BiH iz 2018. godine o posebnom klasifikovanju predmeta koji se tiču novinara/ki još uvijek nije sprovedena.

IV. STVARNA SIGURNOST

- Tokom 2020. godine registrirano je desetak slučajeva verbalnih napada i prijetnji novinarima koji nisu vezani za njihovu fizičku sigurnost, ali zabrinjava to što su politički pritisci sa ciljem gušenja istraživačkog novinarstva i pokušaji diskreditiranja novinara i medija koji su pisali o korupcijskim aferama konstantni.
- Broj prijetnji smrću tokom 2020. je 6, nešto manji u odnosu na 2019. kada ih je registrovano 8. Zabrinjava što su svim prijavljenim slučajevima niko od napadača još uvijek nije sankcioniran.
- Od 3 prijavljena fizička napada, samo jedan slučaj je upućen Tužilaštvu na daljnje postupanje. Pozitivno je što je broj fizičkih napada manji u odnosu na 2019., kada ih je zabilježeno 9.
- Broj napada i prijetnji medijskim kućama i organizacijama je u porastu, a nijedan od registriranih 7 slučajeva nije sankcioniran.

Pravno i organizacijsko okruženje

3.21

Zakonske odredbe koje se tiču klevete i njihova primjena nemaju odvraćajući efekt na novinare i medije

Score (2.67) – Iako su zakoni generalno dobri, neujednačena sudska praksa često dovodi do zloupotreba, a broj tužbi za klevetu političara i drugih zvaničnika protiv medija i dalje je veoma veliki. U julu 2020. bilo je 289 aktivnih tužbi za klevetu. Novinari tužbe za klevetu uglavnom doživljavaju kao pritisak na njihov rad i smatraju da su određene sudske odluke politički motivirane.

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH je 1999. donio odluku o slobodi informacija i ukidanju krivičnih sankcija za uvrede i klevetu. Kleveta je regulirana Zakonom o zaštiti od klevete Federacije BiH, Zakonom o zaštiti od klevete Republike Srpske i Zakonom o zaštiti od klevete Brčko Distrikta. Na procesna pitanja primjenjuju se odredbe zakona o obligacionim odnosima, parničnom i izvršnom postupku. Pravni i medijski stručnjaci smatraju da su zakoni o kleveti u BiH uglavnom kvalitetni i u skladu sa legislativom EU, iako neke od njihovih odredbi nisu usklađene. Najveći nedostatak je neujednačena sudska praksa i nedovoljna primjena prakse Evropskog suda za ljudska prava u dokazivanju klevete. U Parlamentarnoj skupštini BiH u 2020. usvojena je inicijativa za izmjene zakona o zaštiti od klevete kojima se predviđaju „strožiji“ standardi prihvatljivosti, tolerancije i dokazivanja klevete u slučajevima tužbi javnih ličnosti u odnosu na privatne osobe, što je standard ESLJP. Novinari i njihovi pravni zastupnici često su nezadovoljni izrečenim sankcijama zbog klevete i smatraju ih prestrogim, posebno u smislu izricanja novčanih kazni. Novinari tužbe za klevetu uglavnom doživljavaju kao pritisak na njihov rad, posebno kada su tužioci javni službenici i osobe na položajima moći, a u rad pravosuđa nemaju povjerenja. Prema registru Linije za pomoć novinarima (FMHL), u julu 2020. bilo je 289 aktivnih tužbi za klevetu protiv novinara i medija, a blizu 80% tužitelja su političari i drugi javni dužnosnici. U slučajevima kada su tužioci političari i drugi javni službenici, novinari često smatraju da su određene sudske odluke politički motivirane i da su sudovi na strani tužitelja. U posljednjih nekoliko godina rijetko su presuđene nematerijalne štete veće od 2.500 eura, što je pozitivna praksa u odnosu na raniji

— INDIKATOR 1.1

period kada su mediji i novinari često morali plaćati znatno veće iznose za klevetu. U 2020. nisu zabilježeni slučajevi zloupotrebe od strane državnih zvaničnika tokom sudskih postupaka pokrenutih protiv novinara. Zbog velikog broja tužbi za klevetu, jedan od najpoznatijih političkih sedmičnika u BiH „Slobodna Bosna“ 2016. godine bio je primoran ugasiti svoje printano izdanje. Višegodišnji pritisci i desetine tužbi za klevetu protiv novinara i urednika, među kojima su neke podnosili najviši politički zvaničnici u državi, bili su i razlog prestanka emitiranja popularnog istraživačkog TV magazina „60 minuta“ 2011. godine, koji je imao veliku gledanost.

Povjerljivost novinarskih izvora zajamčena je zakonom i vlasti je poštuju

Score (3.14) – Uprkos tome što je zaštita novinarskih izvora zajamčena zakonom, pojedini političari i predstavnici pravosuđa često vrše pritiske na novinare koji rade na temama o korupciji da otkriju svoje izvore. Pojedini novinari koji su razotkrili velike korupcijske skandale pozivani su u Tužilaštvo na „informativne razgovore“, tokom kojih su tužioci od njih pokušali saznati kako su došli do određenih informacija. Neki političari i predstavnici najviših pravosudnih institucija problematizirali su objavljivanje tajno sačinjenih snimaka i fotografija u medijima, javno optužujući novinare za nezakonito djelovanje. Također, postoje indicije da su telefonske komunikacije nekih novinara tajno praćene od strane Obavještajno-sigurnosne agencije. U 2020. nije bilo sankcija za novinare koji su odbili otkriti identitet izvora, niti sudskih odluka da to moraju učiniti.

Criminal procedure codes and defamation laws in BiH Zakoni o krivičnom postupku i zakoni o zaštiti od klevete u BiH garantiraju povjerljivost i zaštitu novinarskih izvora, tj. pravo novinara da ne otkrivaju identitet svojih izvora. Istodobno, zakon predviđa da samo sudska odluka može utvrditi da li je „tajno snimanje“ krivično djelo ili je novinar djelovao u javnom interesu. Zakonodavstvo u ovoj oblasti dobro je regulirano, ali pojedini političari i predstavnici najviših pravosudnih institucija problematizirali su objavljivanje tajno sačinjenih audio i video zapisa, snimaka i fotografija u medijima, javno optužujući novinare za nezakonito djelovanje. Neki novinari koji su posljednjih godina otkrili nekoliko velikih korupcijskih skandala pozivani su u tužilaštva na „informativne razgovore“ tokom kojih su tužioci, prema riječima tih novinara, pokušavali od njih saznati kako su došli do određenih informacija.

U 2020. nije bilo sankcija za novinare koji su odbili otkriti identitet izvora, niti sudskih odluka da to moraju učiniti. U aprilu 2020. su policajci PU Tuzla zaustavili ekipu RTV Slon, te im privremeno oduzeli mobitel i izbrisali sve snimke događaja o kojem su izvještavali, iako je reporterska ekipa imala validne press-akreditacije i dozvolu za kretanje tokom policijskog sata. Policija je provela istragu o ovom slučaju i kaznila policijskog službenika „pismenom opomenom“

— INDIKATOR 1.2

zbog lakše povrede službene dužnosti. Jedan od poznatijih slučajeva zapljene opreme datira iz 2014. godine, kada je izvršen pretres redakcije portala Klix.ba i oduzeta oprema zbog objavljenog audio-snimka razgovora visokopozicioniranih političara iz RS-a u vezi sa kupovinom glasova opozicionih poslanika. Iako uglavnom uspijevaju zaštititi svoje izvore, mnogi novinari svjedoče da su vlasti i pravosudne institucije često vršile pritisak na njih u tom pogledu.

Drugi zakoni se primjenjuju objektivno i dozvoljavaju novinarima i drugim medijskim radnicima da slobodno i sigurno rade

Score (3.33) – Vlasti su u 2020. pokušale posebnim uredbama ograničiti pravo na slobodu izražavanja novinarima i građanima sa obrazloženjem da sprečavaju širenje panike tokom pandemije. U posljednje vrijeme zabilježeno je nekoliko slučajeva SLAPP tužbi sa izuzetno visokim odštetama. Ne postoji regulativa koja bi zaštitila novinare i medije od velikog broja neosnovanih tužbi zbog pritiska i finansijskog iscrpljivanja.

U 2020. nisu zabilježeni primjeri primjene drugih zakona na štetu novinara i medija, ali dio mjera koje su donosile vlasti u BiH u toku pandemije COVID-19 utjecao je na rad novinara i ograničavao pravo na slobodu izražavanja. Uz objašnjenje da vode borbu protiv lažnih vijesti i sprečavaju širenje panike, vlasti u oba bh. entiteta i Brčko Distriktu su posebnim odlukama zaprijetile visokim novčanim kaznama novinarima, kao i građanima koji se koriste društvenim mrežama, a koji navodno šire paniku i dezinformacije. Sporne odluke, uredbe i naredbe na koncu su povučene pod pritiskom medija, novinarskih udruženja i javnosti.

Pitanje tzv. SLAPP tužbi još uvijek nije dovoljno aktuelizirano u BiH, uprkos značajnom broju tužbi koje protiv medija podnose političari i drugi javni zvaničnici. Ne postoji regulativa koja bi zaštitila novinare i medije od podnošenja velikog broja neosnovanih tužbi zbog pritiska i finansijskog iscrpljivanja. Međutim, od početka 2021. zabilježeno je nekoliko slučajeva tzv. SLAPP tužbi – dvjema medijskim kućama, Avaz roto-press i Žurnal, sud je naložio da moraju platiti iznose od cca 100.000 eura po tužbama za klevetu, što je dovelo u pitanje finansijski opstanak ovih medija. S obzirom na iznimno tešku finansijsku situaciju u kojoj se nalazi većina medija, gotovo svaka tužba za klevetu je u suštini SLAPP tužba. U 2020. nije bilo primjera ugrožavanja sigurnosti novinara koji su izvještavali sa protesta.

Novinari su slobodni baviti se svojim zanimanjem i uspostavljati, pridruživati se i učestvovati u svojim udruženjima

Score (3.97) – Ne postoje licence za novinare, iako se razmatra uvođenje registra novinara i medija. Nije bilo pokušaja da se novinarima uskrati pravo da izvještavaju na temelju toga što nemaju važeću akreditaciju. U 2020. godini nije bilo pritiska na novinare od strane vlade, vlasnika medija ili utjecajnih osoba da se pridruže njihovim udruženjima, iako su postojeći sindikati uglavnom pod utjecajem politike i/ili vlasnika medija. Glavni problem je što ne postoji sindikat na entitetskom ili državnom nivou koji bi okupljao isključivo novinare i borio se za njihova prava. Medijski radnici nemaju puno povjerenja u postojeće sindikate. Nema dokaza o paralelnim ili lažnim medijskim organizacijama koje podržavaju politički akteri.

Novinarke i novinari u BiH ne moraju imati dozvole za rad od države i u 2020. nisu zabilježeni pokušaji uvođenja takvih licenci. Međutim, u posljednje dvije godine sve češće se govori o uspostavi registra medija i novinara. Ova inicijativa sama po sebi nije loša, posebno imajući u vidu veliki broj anonimnih web portala bez impressuma, ali u segmentu registracije novinara postavlja pitanje njihove zaštite, a također se u jednom dijelu sukobljava s pojmom „građanin novinar“. U protekloj godini nisu zabilježeni pokušaji da se novinarima uskrati pravo da izvještavaju sa događaja na temelju toga što nemaju važeću akreditaciju. Novinari nemaju problem da budu prepoznati kao takvi u okvirima javnih institucija, odnosno vlasti. Po zakonu imaju pravo da se učlanjuju u sindikate i profesionalna udruženja. Sloboda rada i sindikalnog djelovanja u medijskoj industriji definirana je postojećim entitetskim zakonima o radu, kao i nizom drugih zakona (krivično zakonodavstvo BiH, zakoni o štrajku, zakoni o javnom redu i miru, zakoni o zaštiti od klevete...). Međutim, najveći problem je taj što u BiH ne postoji sindikat na entitetskom ili državnom nivou koji bi okupljao isključivo novinare i borio se za njihova prava. Novinari to smatraju velikim hendikepom, pa iako su postojale određene neformalne inicijative za osnivanje takvog sindikata, u medijskoj zajednici i dalje nema dovoljno jedinstva i solidarnosti da bi se to i realiziralo. U postojeće sindikate

— INDIKATOR 1.4

medijski radnici nemaju puno povjerenja. Istraživanja pokazuju da se novinari najčešće obraćaju Udruženju BH novinari radi zaštite njihovih prava (23,7%), zatim Regulatornoj agenciji za komunikacije (11,1%), te Vijeću za štampu i online medije BiH i Instituciji ombudsmena za ljudska prava (po 10,1%). U 2020. nisu zabilježeni pritisci na novinare od strane vlasti, vlasnika medija ili osoba na pozicijama moći da se učlane u njihova udruženja, kao ni osnivanje paralenih ili lažnih medijskih udruženja iza kojih stoje političari-predstavnici vlasti.

Radni status novinara na radnom mjestu je stabilan i zaštićen

Score (2.95) – Novinari većinom nemaju ugovore o radu na neodređeno vrijeme i imaju ispodprosječne plaće. Radna prava se često poštuju samo „na papiru“. U 2020. mnogi novinari/ke su se suočili sa gubitkom posla i smanjenjem plaća. Od početka pandemije, oko četvrtina novinara su pretrpjeli smanjenje plaća ili su dobili otkaze. Ne postoje kolektivni ugovori, a sindikati u privatnim medijima djeluju uglavnom u interesu vlasnika medija.

Veliki broj novinara nemaju ugovore o radu na neodređeno vrijeme, a plaće su im većinom ispod državnog prosjeka (prosječna neto plaća u BiH u julu 2020. iznosila je 965 KM). Prema anketi BH novinara (uzorak: 200 novinara javnih i privatnih medija), 57% novinara je stalno zaposleno, dok njih 19,3% ima status honorarnog saradnika. Primanja novinara se najčešće kreću između 500 KM i 1000 KM (29%) i 1000 KM i 1500 KM (20,8%). Svaki deseti novinar (7,2%) ima mjesečna primanja do 500 KM, a preko 1.500 KM njih 4,9%. Visina novinarske plaće često zavisi od vlasničke strukture medija, pa se može reći da su novinari u javnim servisima većinom bolje plaćeni i imaju bolje uslove rada u odnosu na one koji rade u privatnim medijima. Uz male plaće, novinari se često suočavaju sa njihovim kašnjenjem i neredovnom uplatom doprinosa za penziono i zdravstveno osiguranje. U 2020. zabilježeno je 6 prijava kršenja radnih prava i mobbinga. Od početka proglašenja pandemije, položaj novinara/ki u redakcijama ugrožen je direktno zbog smanjenja prihoda medija i povećanja obima radnih obaveza. Zbog straha od gubitka posla, novinari/ke rijetko prijavljuju kršenja svojih radnih prava. Više od 10% novinarki u BiH ostalo je bez posla i bez prihoda od početka proglašenja pandemije COVID-19. U anketi BH novinara više od 77% novinarki navelo je kako su im krizne situacije uzrokovane pandemijom narušile psihičku stabilnost i mentalno zdravlje, a 25% njih izjavilo je da im je narušeno fizičko zdravlje. Ugovori sa honorarnim saradnicima i freelancerima prekinuti su u brojnim medijskim kućama. Procjene su da je od početka pandemije oko četvrtine novinara/ki bilo suočeno s promjenom pozicije u medijskoj kući u kojoj radi, s otkazom ili smanjenjem plate. Nezavisni novinari najčešće se žale na loše definisane zakonske odredbe o radu freelancera, visoke poreze prema državi i nemogućnost ostvarivanja zdravstvenog osiguranja. Udruženje BH novinari u svom članstvu ima više od 80 freelance novinara i blogera. Najčešće se obraćaju za pomoć Udruženju kada je u pitanju ostvarivanje njihovih radnih prava, te u slučajevima fizičkih i verbalnih napada i prijetnji.

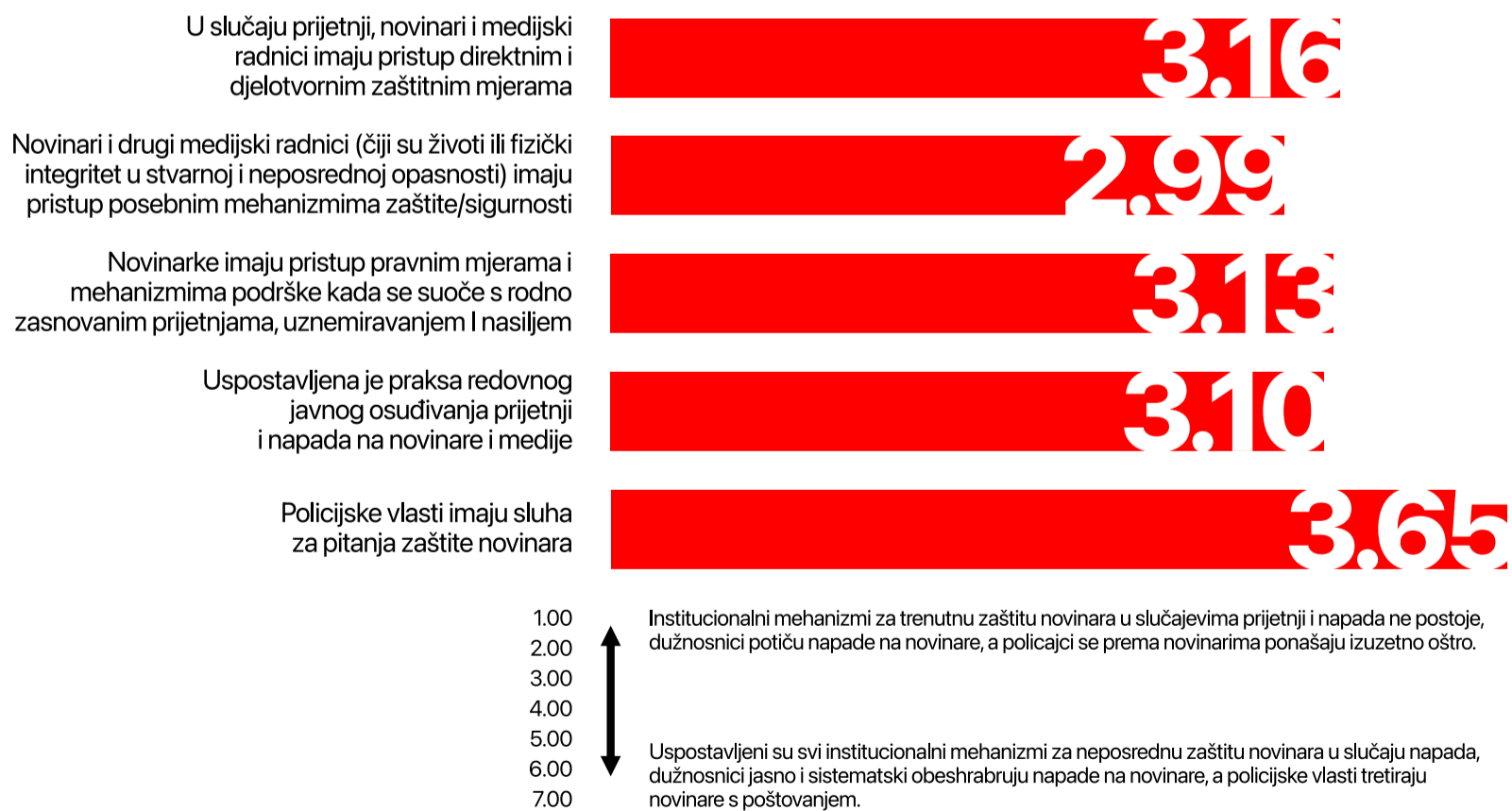
— INDIKATOR 1.5

Pojedini privatni mediji imaju svoje sindikate, ali većina novinara smatra da su ti sindikati pod kontrolom vlasnika medija i da djeluju više u interesu vlasnika, a ne uposlenika. U privatnim medijima ne postoje kolektivni ugovori za zaštitu radnih prava novinara/ki. U slučajevima sudskih procesa protiv novinara/ki zbog njihovog izvještavanja, većina medija angažuje advokate za zastupanje o trošku medijske kuće i solidarno sa novinarima snosi odgovornost za ono što je objavljeno. Jedan od razloga za to je i što su u većini tužbi za klevetu tuženi ne samo novinari, već istovremeno i urednici, odnosno vlasnici medija.

Prevenција

3.21

U slučaju prijetnji, novinari i medijski radnici imaju pristup direktnim i djelotvornim zaštitnim mjerama

Score (3.16) – U okviru institucija ne postoje posebni mehanizmi i brze i efikasne zaštitne mjere usmjerene na sigurnost novinara, osim redovne procedure prijavljivanja policijskim organima. Tokom 2020. je zabilježen veliki broj prijetnji i zastrašivanja. Policija uglavnom brzo reaguje na prijavljene slučajeve, ali problem nastaje kada slučajevi dođu do tužilaca, odnosno do sudova. Prijetnje upućene putem društvenih mreža se rijetko sankcioniraju.

Institucije vlasti u BiH nisu uspostavile nikakve posebne mehanizme za preduzimanje hitnih mjera zaštite po prijavama govora mržnje ili prijetnji smrću niti za novinare, niti za ostale građane BiH. Svi takvi slučajevi prijavljuju se po redovnoj proceduri nadležnim policijskim institucijama, koje potom dalje provode istragu u skladu sa svojim nadležnostima. Linija za pomoć novinarima (FMHL), koja djeluje u okviru nevladinog Udruženja BH novinari, jedini je mehanizam putem kojeg novinari mogu direktno prijaviti prijetnje, napade i govor mržnje i dobiti besplatan pravni savjet i pravno zastupanje. Ova Linija tokom 2020. je zabilježila 69 prijavljenih slučajeva kršenja novinarskih prava i medijskih sloboda. Najbrojniji su bili slučajevi prijetnji i zastrašivanja novinara/ki, kao i različiti oblici pritisaka, koji su često dolazili od predstavnika institucija vlasti, a povećan je broj prijetnji novinarima putem društvenih mreža. U najvećem broju ovakvih slučajeva napadači nisu sankcionirani. Kada je riječ o saradnji sa policijom, novinari/ke su većinom zadovoljni brzim reagovanjem policije u ovakvim slučajevima. Svaki prijavljeni slučaj prijetnji policija istraži u skladu sa svojim nadležnostima. . Međutim, problem nastaje kada slučajevi dođu do tužilaca, odnosno do sudova. U 2020. zabilježen je primjer eksplicitne prijetnje smrću novinarki putem Facebooka – počinitelj je identifikovan, ali je nadležno Tužilaštvo uprkos dokazima zaključilo kako „nema osnova za provođenje istrage.

Novinari i drugi medijski radnici (čiji su životi ili fizički integritet u stvarnoj i neposrednoj opasnosti) imaju pristup posebnim mehanizmima zaštite/sigurnosti

Score (2.99) – U skladu sa zakonom novinari/ke mogu dobiti policijsku zaštitu ukoliko nadležne institucije procijene da je to neophodno, ali su takvi slučajevi rijetki. Postupak procjene rizika za dodjelu policijske zaštite je nejasan i nedovoljno definiran. Ne postoji poseban mehanizam za pružanje fizičke zaštite novinarima i drugim osobama koje se bave korupcijom i organizovanim kriminalom. Kada su napadnuti ili im prijete, novinari se uglavnom obraćaju Liniji za pomoć novinarima (FMHL).

Izuzev standardnih zakonskih i sigurnosnih procedura, ne postoji nikakav poseban mehanizam koji se odnosi na zaštitu i sigurnost novinara i drugih pojedinaca koji se bave temama korupcije i organiziranog kriminala. U slučaju da policijske i sigurnosne agencije te nadležna tužilaštva procijene da je to opravdano, novinaru/ki se može dodijeliti policijska zaštita. Zakoni o unutrašnjim poslovima propisuju da se policijska zaštita dodjeljuje u slučajevima kada ugrožena osoba prijavi prijetnje, nakon čega pripadnici MUP-a obavještavaju nadležno Tužilaštvo koje, u konačnici, donosi odluku o policijskim mjerama i radnjama koje će biti poduzete kako bi se zaštitio život ugrožene osobe.

U novije vrijeme nije bilo ovakvih primjera. Posljednji takav slučaj zabilježen je 2009. godine kada je tadašnji urednik TV magazina „60 minuta“ Bakir Hadžiomerović dobio prijetnje smrću, nakon čega je bio pod višegodišnjom policijskom zaštitom.

Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške kada se suoče s rodno zasnovanim prijetnjama, uznemiravanjem i nasiljem

Score (3.13) – U slučajevima rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije, novinarke imaju na raspolaganju više organizacija kojima se mogu obratiti (Agencija za ravnopravnost spolova BiH, entitetski Gender centri, Institucija ombudsmena u BiH...), ali i dalje se najčešće za pomoć obraćaju nevladinim udruženjima. Istanbulska konvencija je stupila na snagu u BiH 2014. i njeni dijelovi uvršteni su u entitetske zakone, ali nijedan od tih zakona ne tretira posebno rodno zasnovano nasilje. Novinarke se najčešće obraćaju Liniji za pomoć novinarima, putem koje mogu dobiti besplatnu pravnu pomoć.

Istanbulska konvencija je stupila na snagu u BiH 2014. i njeni dijelovi uvršteni su u entitetske zakone, što je donijelo značajna poboljšanja iako još uvijek nisu u potpunosti uklopljeni u zakonski okvir. Ustav BiH garantuje ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda bez diskriminacije, ali građanima ne pristupa iz rodne perspektive. U Ustavu RS se u članu 40. navodi da „omladina, žene i invalidi trebaju posebnu zaštitu“. U Ustavu FBiH i Statutu Distrikta Brčko ne navode rodnu perspektivu niti imenuju ranjive grupe. BiH je usvojila nekoliko strateških dokumenata za prevenciju i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i Gender akcioni plan BiH (GAP) za period 2018.-2022. godine. Na nivou entiteta postoje zakoni o zaštiti od nasilja u porodici, ali nijedan od ovih zakona ne bavi se konkretno gender-based nasiljem. Novinarke koje su žrtve prijetnji i nasilja prolaze kroz iste zakonske procedure kao i svi ostali građani.

U slučaju rodno zasnovanog nasilja, novinarke se mogu obratiti Agenciji za ravnopravnost spolova BiH, entitetskim Gender centrima, Instituciji ombudsmena u BiH, nevladinim organizacijama koje se bave gender-based nasiljem... Kada je riječ o napadima, prijetnjama i diskriminaciji koju doživljavaju unutar redakcija, novinarke se najčešće obraćaju Liniji za pomoć Udruženja BH novinari putem koje mogu dobiti

— INDIKATOR 2.3

besplatnu pravnu pomoć. Prije dvije godine BH novinari su inicirali osnivanje Mreže novinarki u BiH sa ciljem da se solidarno i efikasno štite prava novinarki, dostojanstven i plaćen rad i zagovara jednak pristup vodećim pozicijama u medijima.

Uspostavljena je praksa redovnog javnog osuđivanja prijetnji i napada na novinare i medije

Score (3.10) – Politički zvaničnici rijetko osuđuju napade na novinare i češće su u ulozi onih koji otvoreno napadaju novinare i nastoje ograničiti slobodu medija. Predstavnici političkih stranaka često pokušavaju opravdati napade na novinare, umjesto da ih osude. Politički utjecaj na medije sve je izraženiji svake godine. Mnogi vlasnici medija direktno su povezani s političkim i ekonomskim centrima moći, javni servisi se doživljavaju kao politički pristrasni, a pojedini političari imaju medije u svom vlasništvu.

Državne institucije nemaju regularnu praksu osuda prijetnji i napada na novinare i druge medijske profesionalce. Političari i drugi javni zvaničnici veoma rijetko osuđuju prijetnje i napade na novinare i češće su u ulozi onih koji napadaju i nastoje ograničiti slobodu medija. Osude uglavnom stižu onda kada pojedinim političarima to ide u prilog za dobijanje naklonosti pojedinih medija, novinara ili javnosti. Novinari, posebno oni koji se bave istraživačkim novinarstvom, često su od strane političara i javnih zvaničnika targetirani kao „strani plaćenici“, „agenti obavještajnih službi“, „režimski novinari“ i slično. Politički utjecaj na medije je evidentan, posebno se manifestira kroz pojavu većeg broja online portala prije i za vrijeme izborne kampanje finansiraju pojedine političke strukture. Mnogi vlasnici medija direktno su povezani sa političkim i ekonomskim centrima moći, a upravni odbori javnih servisa percipiraju se kao stranačko-politički pristrasni.

Policijske vlasti imaju sluha za pitanja zaštite novinara

Score (3.65) – Iako nemaju zvanično usvojene smjernice za rad sa novinarima, pripadnici policije dobro su upoznati sa pravima novinara/ki, a novinari većinom ocjenjuju pozitivno saradnju sa policijom. Saradnja policije sa novinarskim udruženjima je zadovoljavajuća. Policijske institucije nemaju posebne protokole koji zabranjuju uznemiravanje, zastrašivanje i napade na novinare/ke. U 2020. nije bilo nezakonitog pritvaranja novinara, a prijavljena su dva slučaja grubog postupanja policije prema novinarima i novinarskim ekipama.

Pripadnici policije su generalno dobro upoznati sa pravima novinara/ki i njihovom ulogom u demokratskom društvu. Policijske institucije nemaju posebne protokole koji zabranjuju uznemiravanje, zastrašivanje i napade na novinare/ke. Misija OSCE-a u BiH je na temelju međunarodnih dokumenata i domaćeg zakonskog okvira objavila Smjernice za saradnju policije i medija u kojima se, između ostalog, navodi i koja su prava i obaveze novinara u interakciji sa policijskim službenicima i obrnuto. Ove Smjernice nisu obavezujuće za policijske institucije, ali za sada su jedini dokument ove vrste koji pomaže policiji da se bolje upozna sa pravima novinara/ki na terenu. Medijski profesionalci i novinarske asocijacije generalno su zadovoljne saradnjom sa policijom, koja u većini slučajeva pravovremeno i efikasno reaguje na slučajeve napada i prijetnji novinarima. U 2020. godini prijavljen je jedan verbalni napad policajaca na novinarku u Sarajevu, te privremeno oduzimanje opreme ekipi RTV Tuzla za vrijeme policijskog sata. U novije vrijeme nisu zabilježeni slučajevi nezakonitog pritvaranja novinara.

Proces

2.57

Specijalizirane istražne jedinice i/ili službenici dovoljno su stručni da istražuju napade i nasilje nad novinarima

2.73

Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske radnike provode se učinkovito (neovisno, temeljito i brzo)

2.61

Novinari i drugi medijski radnici učinkovito su zaštićeni od različitih oblika uznemiravanja u online prostoru

2.36

Istrage u svim vrstama napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim radnicima provode se transparentno

2.73

Državna tijela uspostavila kvalitetne sisteme za prikupljanje statističkih podataka u cilju suzbijanja nekažnjivosti

2.42

1.00
2.00
3.00
4.00
5.00
6.00
7.00

Institucije ne istražuju i ne sankcioniraju napade na novinare, uključujući online uznemiravanje, prijetnje životu i fizičkoj sigurnosti novinara i fizičke napade na novinare i medije.

Institucije su potpuno efikasne i transparentne u istraživanju i sankcioniranju napada na novinare, uključujući uznemiravanje putem interneta, prijetnje po živote i fizičku sigurnost novinara i fizičke napade na novinare i medije.

23

Specijalizirane istražne jedinice i/ili službenici dovoljno su stručni da istražuju napade i nasilje nad novinarima

Score (2.73) – Ne postoje posebni istražni timovi za slučajeve napada na novinare, a sami novinari nisu zadovoljni efikasnošću provođenja istraga. Novinarske asocijacije generalno nisu zadovoljne efikasnošću rada javnih tužilaštava.

U policiji i tužilaštvima ne postoje posebne jedinice posvećene istragama i procesuiranju napada na novinare. S obzirom da u zakonima o krivičnom postupku nema posebnih odredbi koje se odnose na napade na novinare, razumijevanje takvih napada od strane policije i tužilaca zavisi od slučaja do slučaja, odnosno osobe kojoj je određen slučaj dodijeljen. Izuzev OSCE-ovih Smjernica za saradnju policije i medija pomenutih u Indikatoru 2.5, ne postoje druge vrste dokumenata usvojenih u okviru policije i tužilaštava koje se odnose na osiguranje zaštite novinara, niti provođenja efikasnih i detaljnih istraga o nasilju nad novinarima i kršenjima medijskih prava i sloboda. U većini nadležnih institucija smatraju da imaju dovoljne kapacitete i dobru međusobnu saradnju kada su u pitanju istrage napada i prijetnji novinarima. Novinari, međutim, nisu zadovoljni efikasnošću provođenja istraga, a posebno kada je riječ o nadležnim tužilaštvima.

Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske radnike provode se učinkovito (neovisno, temeljito i brzo)

Score (2.61) – Istrage fizičkih napada na novinare često su dugotrajne i neefikasne, a u pojedinim slučajevima istrage su obustavljane uprkos dokazima o napadu. Istražni organi uglavnom se ne bave motivima i otkrivanjem eventualnih nalogodavaca napada. Napadi na novinare nisu prepoznati unutar krivičnih zakona i to stvara probleme prilikom istraživanja ovakvih slučajeva.

Istrage fizičkih napada na novinare nisu dovoljno efikasne, niti se ovakvim slučajevima daje prioritet u odnosu na druga slična krivična djela u kojima žrtve nisu novinari. Policija uglavnom brzo identificira počinioce napada, ali problem nastaje kada slučaj dođe do tužilaštva, odnosno do suda. U pojedinim slučajevima tužilaštva su donosila odluke o obustavljanju istraga čak i kada su fizički napadi zabilježeni tj. snimljeni kamerom, a snimci objavljeni u medijima (kao u slučaju napada na fotografa portala Žurnal Adija Kebu, na kojeg je u martu 2019. dok je bio na radnom zadatku fizički nasrnuo istaknuti član Stranke demokratske akcije – SDA, i pokušao mu oteti kameru). U drugim slučajevima napadači budu procesuirani i kažnjeni, ali se istražni organi ne bave motivima i otkrivanjem eventualnih nalogodavaca napada. Primjer za to je slučaj pokušaja ubistva novinara Vladimira Kovačevića – napadači na Kovačevića su osuđeni na po četiri godine zatvora, ali nalogodavci napada još uvijek nisu identificirani. Dosadašnja sudska praksa, kada je u pitanju procesuiranje napada i prijetnji, rezultirala je osjećajem nesigurnosti i nezaštićenosti kod novinara i medijskih radnika u BiH. Sve je učestalija pojava online nasilja i govora mržnje, a autori takvih prijetnji uglavnom ostaju nekažnjeni. U Izvještaju Evropske komisije za BiH iz oktobra 2020. navodi se da bh. vlasti nisu postigle napredak u garantiranju slobode izražavanja i medija, te zaštititi novinara osiguravanjem adekvatnog sudskog postupanja u predmetima koji se odnose na prijetnje i napade na novinare i medijske radnike. Od početka istrage

— INDIKATOR 3.2

do sudskog epiloga prođe i po nekoliko godina. Ne postoje zadani zakonski rokovi za završetak istrage ili sudskog procesa vezanog za novinare. Napadi na novinare nisu posebno prepoznati unutar krivičnih zakona. Udruženje BH novinari 2019. podnijelo je inicijative za izmjene krivičnih zakona kako bi se novinari nominalno uveli u te zakone kao profesija koja se treba posebno i efikasnije štititi od napada i drugih krivičnih djela. Do sada nema adekvatnog odgovora nadležnih vlasti entiteta i Brčko Distrikta na predložene izmjene zakona.

Novinari i drugi medijski radnici učinkovito su zaštićeni od različitih oblika uznemiravanja u online prostoru

Score (2.36) – Online uznemiravanje nije prepoznato u krivičnim zakonima u BiH, što znatno otežava procesuiranje i sankcionisanje ovakvih slučajeva. U 2020. godini registrovano je ukupno 10 online napada na novinare i medije. Oni koji prijete novinarima putem društvenih mreža i u komentarima na web portalima većinom ostaju nekažnjeni. Mnogi novinari ne žele prijaviti određene slučajeve jer ne vjeruju u efikasnost institucija.

Online uznemiravanje kao takvo nije eksplicitno regulisano i definisano krivičnim zakonima u BiH. Takvi slučajevi najčešće se kategoriziraju kao govor mržnje i mogu se prijaviti policiji ili tužilaštvu, a postupak prijave istrage i procesuiranja je standardni kao za bilo koje drugo krivično djelo. Trenutno je aktuelno nekoliko prijedloga za donošenje zakona o zabrani govora mržnje na svim nivoima vlasti u BiH, ali još uvijek nema konkretnih pomaka u tom smislu. U 2020. novinari su najčešće prijavljivali prijeteće poruke koje dobijaju putem društvenih mreža. Prijetnje i zastrašivanja novinara policija istraži i u većini slučajeva napadači budu brzo identificirani, no tužilaštva ih ne smatraju dovoljno ozbiljnim te istragama ovih slučajeva ne posvećuju dovoljno pažnje. Autori prijetnji koje novinari dobijaju putem društvenih mreža i u komentarima na internet portalima uglavnom ostaju nekažnjeni.

Istrage u svim vrstama napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim radnicima provode se transparentno

Score (2.73) – Institucije, posebno tužilaštva i sudovi, generalno su netransparentni i veoma šturi u davanju informacija o pojedinim slučajevima napada. Komunikacijska strategija prema novinarima i građanima ne postoji. Tužilaštva i sudovi ne daju pravovremene i detaljne informacije o statusima pojedinih slučajeva.

Podnosioci prijava/žrtve napada najčešće nemaju adekvatan pristup istražnom postupku, izuzev u pojedinim slučajevima kada izvrše pritisak na institucije i na konkretne zahtjeve-upite novinarskih udruženja ili samih podnosilaca prijava tim institucijama. Informacije o tome u kojoj se fazi nalaze određeni predmeti tužilaštva i sudovi najčešće ne dostavljaju pravovremeno, a štire odgovore pravdaju time da se „u interesu istrage ne može otkrivati više informacija“. Netransparentnost pravosudnih institucija jedan je od najčešćih prigovora novinara i medija kada je riječ o saradnji sa predstavnicima institucija, a posebno Tužilaštva BiH na čiji rad se odnosi najveći broj prigovora. Pojedine institucije, poput Tužilaštva Kantona Sarajevo, traže da im se zahtjevi za pristup informacijama dostave lično ili putem pošte „zbog autorizacije odnosno nepostojanja Zakona o elektronskom pečatu“. Ne postoji zajednička komunikacijska strategija kojom bi se ujednačila praksa policijskih i pravosudnih institucija u pristupu informacijama o određenim fazama istrage, odnosno procesuiranja napada na novinare/ke.

Državna tijela uspostavila kvalitetne sisteme za prikupljanje statističkih podataka u cilju suzbijanja nekažnjivosti

Score (2.42) – U okviru policijskih i pravosudnih institucija ne vode se posebne statistike o napadima na novinare. Instrukcija VSTV-a BiH iz 2018. godine o posebnom klasifikovanju predmeta koji se tiču novinara/ki još uvijek nije sprovedena u okviru pravosuđa. Samo oko 27% slučajeva napada na novinare na bh. sudovima se riješi u korist novinara.

Navedene vrste statističkih baza podataka ne postoje u okviru državnih institucija. Visoko sudsko i tužilačko vijeće (VSTV) BiH je u oktobru 2018. usvojilo zaključak da šifrarnik sistema za automatsko upravljanje predmetima u sudovima i tužilaštvima (CMS/TCMS) dopuni zanimanjem novinar i da o tome, kao i važnosti evidentiranja zanimanja novinar u navedenim predmetima, upoznaju sve sudove i tužilaštva u BiH. Unatoč instrukciji VSTV-a, ova statistika još uvijek nije zaživjela u pravosudnim institucijama. S obzirom da u okviru policijskih i pravosudnih institucija ne postoji posebna baza evidentiranja predmeta koji se odnose na novinare, kao i na veliki broj ovih institucija na svim nivoima vlasti (kantonalni, entitetski, državni) teško je govoriti o tačnim omjerima prijavljenih i procesuiranih slučajeva. Prema podacima BH novinara, samo oko 27% slučajeva napada na novinare na bh. sudovima riješi se u korist novinara. Nisu dostupni statistički podaci podijeljeni po spolu, nacionalnosti ili drugim socio-demografskim kriterijima.

IV

Stvarna sigurnost

3.05

1.00
2.00
3.00
4.00
5.00
6.00
7.00

Postoje teški slučajevi prijetnji i stvarnih napada na novinare i medijske organizacije, uključujući ubojstva.

Nije bilo slučajeva stvarnih napada, prijetnji životu i fizičkoj sigurnosti novinara, niti drugih prijetnji i uznemiravanja novinara i medija.

30

Prijetnje i uznemiravanje koji nisu vezani za fizičku sigurnost

Ovo može obuhvatati: nadzor ili praćenje; uznemiravanje putem telefona; proizvoljno sudsko ili administrativno uznemiravanje; agresivne izjave javnih dužnosnika; drugi vidovi pritisaka koji ugrožavaju sigurnost novinara prilikom obavljanja njihovog posla. Ove vrste prijetnji ne uključuju mobing i nasilje u radnom okruženju.

Score (3.10) – Tokom 2020. godine registrirano je desetak slučajeva verbalnih napada i prijetnji novinarima koji nisu vezani za njihovu fizičku sigurnost. Zabrinjava to što su politički pritisci sa ciljem gušenja istraživačkog novinarstva i pokušaji diskreditiranja novinara i medija koji su pisali o korupcijskim aferama konstantni. Broj online prijetnji novinarima je u porastu.

U 2020. godini registrovano je 10 slučajeva verbalnih i drugih oblika prijetnji novinarima i novinarkama, što je za 3 manje u odnosu na prethodnu godinu. Politički pritisci i online kampanje sa ciljem diskreditacije novinara i istraživačkih medija koji su otkrili nekoliko velikih korupcijskih afera bili su gotovo konstantni. Najbrojniji su bili slučajevi prijetnji i zastrašivanja novinara/ki, kao i različiti oblici pritisaka, koji su često dolazili od predstavnika institucija vlasti. Kada je riječ o prijetnjama i uznemiravanju, povećan je broj slučajeva prijetnji novinarima putem društvenih mreža, odnosno online nasilja. Ovo su neki od slučajeva prijavljenih u 2020:

- Fotoreporter Muhidin Živojević verbalno je napadnut u Sarajevu od nepoznatog muškarca dok je fotografirao dolazak zastupnika Skupštine KS-a na sjednicu;
- Politički pritisak člana Predsjedništva BiH Milorada Dodika na novinare BNTV i portala Klix, etiketiranje medija kao „izdajnika“ i „neprijatelja“;
- Pripadnici Granične policije BiH vršili pritisak i prijetili novinaru Ajdinu Kamberu;
- Politički pritisci na novinare portala Fokus i Raport nakon otkrivanja afere „Respiratori“;
- Novinarka Nidžara Ahmetašević verbalno napadnuta od pripadnika policije;

- Bivši reisu-l-ulema Islamske zajednice u BiH Mustafa Cerić novinara Faktora Nedima Pobrića nazvao „agentom KOS-a“;
- Kolumnisti i blogeri Dragan Bursać i Srđan Puhalo Liniji za pomoć novinarima prijavili prijetnje koje su im upućene putem društvenih mreža tokom predizborne kampanje u BiH.

Prijetnje životu i fizičkoj sigurnosti novinara

Ovo može obuhvatati: pozivanje na ubijanje novinara, njihovih prijatelja, porodice ili izvora; pozivanje na fizičke napade na novinare, njihove prijatelje, porodicu ili izvore. Prijetnje mogu biti: direktne ili upućene putem trećih strana; upućene elektronski ili u ličnoj komunikaciji; mogu biti implicitne kao i eksplicitne.

Score (2.85) – Broj prijetnji smrću tokom 2020. je 6, nešto manji u odnosu na 2019. kada ih je registrovano 8. Zabrinjava što u svim prijavljenim slučajevima niko od napadača još uvijek nije sankcioniran.

U 2020. registrovano je ukupno 6 prijetnji smrću i fizičkoj sigurnosti novinara/ki. Novinarki Vanji Stokić muškarac je putem Facebooka zaprijetio „odsijecanjem glave“. Nakon što je primila eksplicitnu prijetnju smrću, Stokić je podnijela krivičnu prijavu protiv napadača, ali je banjalučko Okružno javno tužilaštvo zaključilo da nema osnova za provođenje istrage. Novinaru N1 televizije Nikoli Vučiću upućene su prijetnje smrću putem društvenih mreža, kao i kolumnisti Draganu Bursaću i novinarki Jeleni Dešić. Jedan muškarac uhapšen je zbog slanja uznemirujućih poruka novinarima RTRS-a, a redakciju „Nezavisnih novina“ telefonom je pozvao muškarac i zaprijetio im da će „svi danas biti mrtvi“. U navedenim slučajevima, policija je obavila istragu, ali napadači još nisu sankcionirani.

Stvarni napadi

Ovo može obuhvatati: nanošenje fizičke ili psihičke štete, otmicu, upad u dom/ured, oduzimanje opreme, samovoljno pritvaranje, neuspješne pokušaje ubistva i sl..

Score (3.63) – Od 3 prijavljena fizička napada, samo jedan slučaj je upućen Tužilaštvu na daljnje postupanje. Pozitivno je što je broj fizičkih napada manji u odnosu na 2019., kada ih je zabilježeno 9.

U 2020. registrovana su 3 napada na novinare/ke, što je manji broj u odnosu na 2019. kada ih je zabilježeno ukupno 9.

- U aprilu su policajci PU Tuzla zaustavili ekipu RTV Slon, te im privremeno oduzeli mobitel i izbrisali sve snimke događaja o kojem su izvještavali, iako je reporterska ekipa imala validne press-akreditacije i dozvolu za kretanje tokom policijskog sata. Policija je provela istragu o ovom slučaju, te kaznila policijskog službenika „pismenom opomenom“ zbog lakše povrede službene dužnosti.
- Sinana Gluhića, novinara RTV Zenica, fizički je napao Sulejman Spahić, član stranke A-SDA. Napadu su prethodili dani verbalnih prijetnji i uvreda upućenih Gluhiću od čelnika A-SDA putem telefona i društvenih mreža. Slučaj je upućen tužilaštvu na daljnje postupanje.
- Meta fizičkog napada bila je novinarka BNTV Ljiljana Faladžić-Jekić, koju je tokom obavljanja radnog zadatka fizički i verbalno napao šef Odsjeka za odnose sa javnošću grada Bijeljina Predrag Lopandić. Uprkos tome što je incident zabilježen na videosnimku i odigrao se pred brojnim svjedocima, Lopandić do danas nije odgovarao za napad na novinarku.

Prijetnje i napadi na medijske kuće i novinarska udruženja

Prijetnje mogu obuhvatati: uznemiravanje putem telefonskih poziva; neopravdano pravosudno ili administrativno uznemiravanje; agresivne izjave javnih zvaničnika; drugi vidovi pritisaka (natpisi, prijeteće poruke i sl.). Stvarni napadi: upad u urede, oduzeta imovina, polomljena oprema, vozila i sl.

Score (2.63) – Broj napada i prijetnji medijskim kućama i organizacijama je u porastu, a nijedan od registriranih 7 slučajeva nije sankcioniran.

U 2020. registrirano je 7 slučajeva napada na medijske kuće i organizacije, između ostalog, na novinare portala [Fokus.ba](#) i [Raport.ba](#), koji su zbog istraživanja koruptivnih afera bili izloženi dugotrajnom online nasilju.

- U redakciju portala [Faktor.ba](#) dvije žene su 14. aprila ušle prijeteći i psujući uposlenicima, te zahtijevajući da se ukloni jedan članak iz crne hronike.
- Novinska agencija Patria našla se na meti jakih hakerskih napada, a uposlenike Udruženja/ Udruga „BH novinari“ javno je vrijeđao i prijetio im gradonačelnik Zenice Fuad Kasumović.

U navedenim slučajevima niko nije procesuiran. Broj prijetnji i napada na medijske kuće i organizacije je porastao u odnosu na 2019. godinu, kada su prijavljena 3 ovakva slučaja.

Naslov originala
Indeks sigurnosti novinara Zapadnog Balkana
Bosna i Hercegovina 2020 – Narativni izvještaj

Izdavač
Udruženje/Udruga BH novinari

Autori
Maja Radević, Borka Rudić

Pravni ekspert
Helena Mandić

Medijski ekspert
Prof. dr. Lejla Turčilo

Prevodilac
Lejla Efendić

Dizajn
comma.rs

This publication was produced with the assistance of the European Union and Civil Rights Defenders. The contents of this publication are the sole responsibility of the Independent Association of Journalists of Serbia and may in no way be taken to reflect the views of the European Union and Civil Rights Defenders.

